

Aan Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

<i>Datum</i>	<i>Bijlage(n)</i>	<i>Uw kenmerk</i>	<i>Ons kenmerk</i>
7 december 2018	2		2018/AH/119

Onderwerp
ONDER EMBARGO Rapport *Energie in transitie*

Geachte leden van Provinciale Staten,

De Randstedelijke Rekenkamer heeft samen met de vier andere provinciale Rekenkamers een onderzoek uitgevoerd naar energietransitie.

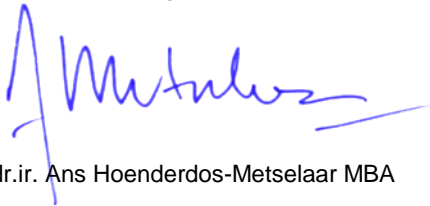
Het resultaat van dit onderzoek, het rapport *Energie in transitie*, het bijbehorende persbericht en deze brief, zijn vanaf 14 december 2018 te vinden op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. De onderliggende 'Feitennota Energietransitie Noord-Holland', die de procedure van feitelijk wederhoor heeft doorlopen, kunt u vanaf die datum ook vinden op de website. Wij verzoeken u vriendelijk er rekening mee te houden dat de stukken tot deze datum niet openbaar zijn.

In het rapport doen de Rekenkamers aanbevelingen voor de manier waarop Provinciale Staten hun rol bij energietransitie kunnen invullen. Ook hebben de rekenkamers aanbevelingen geformuleerd om in de toekomst beter zichtbaar te kunnen maken wat de bijdrage van de provincies is, om te zorgen dat provincies van elkaar kunnen leren en om te kunnen sturen op doelen die veelal ver in de toekomst liggen. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van het rapport.

Onderaan deze brief is de reactie van Gedeputeerde Staten op het rapport opgenomen. Wij danken GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat zij zich goed kunnen vinden in de conclusies en aanbevelingen. De reactie van GS geeft geen aanleiding tot het maken van nadere opmerkingen. De behandeling van het rapport in Provinciale Staten zien we met belangstelling tegemoet.

Desgewenst zijn wij graag bereid onze bevindingen mondeling te komen toelichten dan wel een presentatie over de onderzoeksresultaten te verzorgen.

Met vriendelijke groet,

dr. ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Bijlage Reactie Gedeputeerde Staten

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw A. Hoenderdos-Metselaar MBA
Teleportboulevard 10
1043 EJ Amsterdam

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. G.H. Dinkelman
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143571
dinkelmang@noord-holland.nl

1 | 4

Betreft: Reactie bestuurlijke nota "Energie in transitie"

Bijlage: IPO-reactie

Verzenddatum

28 NOV. 2018

Kenmerk

1096790/1147291

Uw kenmerk

2018/AH/114

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

In antwoord op uw brief van 9 november jl. maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om in het kader van bestuurlijk wederhoor te reageren op de conclusies en aanbevelingen van uw bestuurlijke nota "Energie in transitie". Deze nota is opgesteld door de gezamenlijke rekenkamers en is bedoeld voor alle provincies.

U hebt dit rapport opgesteld om Provinciale Staten inzicht in de stand van zaken te bieden, alsmede de mogelijkheid om als provincies van elkaar te leren door de aanpak van de afzonderlijke provincies met elkaar te vergelijken.

Uw centrale vragen zijn:

1. Welke verschillen zijn er zichtbaar in ambitie, rolopvatting en instrumentarium tussen de provincies?
2. Welke verschillen kunnen geduid worden vanuit de verschillen in kenmerken of uitgangspositie van de provincies?
3. Welke verschillen zijn relevant om als suggestie aan één of meerdere provincies mee te geven?

Voor de beantwoording van deze vragen heeft u gebruik gemaakt van feitennota's die voor elke provincie afzonderlijk zijn opgesteld.

Met genoegen hebben wij kennis genomen van de op leren gerichte aanpak van dit onderzoek. Die doet recht aan het karakter van de energietransitie. Wij kunnen ons dan ook goed vinden in uw conclusies en aanbevelingen. Deels zijn die bedoeld voor Provinciale Staten, deels voor Gedeputeerde Staten. Wij reageren op die voor Gedeputeerde Staten.

Wij nemen al uw aanbevelingen over, zij het soms met een voorbehoud. Wij zullen ze in IPO-verband uitwerken, zie ook de bijgesloten IPO-reactie. Hierna geven wij per aanbeveling aan wat wij op welke wijze zullen opvolgen en uitvoeren.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

Aanbevelingen aan Gedeputeerde Staten:

2.¹ Bepaal de weg richting einddoel en stel tussendoelen op. Dat zorgt ervoor dat de opgave concreet en behapbaar wordt.

Reactie: Met de Routeplanner energietransitie 2050 hebben wij de mogelijke wegen tot 2050 geschetst. Via de Regionale energiestrategieën in het kader van het Klimaatakkoord stellen wij tussendoelen op voor 2030.

3. Reken door wat het ingezette instrumentarium oplevert aan energiebesparing, productie van hernieuwbare energie en CO₂-reductie en/of betrek *expert judgement* bij aanvang van het (nieuwe) energietransitie programma.

Reactie: het doorrekenen van de effecten van afzonderlijke instrumenten (subsidies uitgezonderd) zal moeilijk zijn, omdat met de instrumenten waarover wij beschikken niet zo rechtstreeks gestuurd kan worden. Daarbij komt dat waargenomen effecten door veel factoren (en actoren) veroorzaakt kunnen zijn. *Expert judgement* bij de start van een nieuw energietransitieprogramma is echter zeer wel mogelijk en zullen wij ook toepassen. Bij de totstandkoming van de huidige Beleidsagenda Energietransitie is daarvan ook gebruik gemaakt.

4. Stuur zowel op provinciaal niveau als voor de regio's in de Regionale Energiestrategieën aan op:

- a. het zoveel mogelijk hanteren van dezelfde terminologie als het gaat om het formuleren van de ambities ten aanzien van energietransitie. Aansluitend bij Europese en landelijke afspraken gaat het om:
 - Opwekking hernieuwbare energie (in PJ en als % van het finale gebruik)
 - Energiebesparing (in PJ en als % van het finale gebruik)
 - CO₂-reductie (in tonnen)
- b. het gebruik van vergelijkbare eenheden en referentie jaren in de te formuleren ambities
- c. gelijke ijkmomenten in de periode tussen 2020 en 2050, bijvoorbeeld elke 5 jaar
- d. pak dit zoveel mogelijk in IPO-verband op.

Reactie: deze aanbeveling onderschrijven wij en wij zetten ons ervoor in dat dit in IPO-verband uitwerking krijgt. IPO heeft hiervoor inmiddels een data-groep in het leven geroepen. Een technisch voorbehoud bij punt a. is dat energiebesparing normaliter (conform het Protocol Monitoring Energiebesparing) niet als % van het finale gebruik wordt uitgedrukt, maar in termen van efficiencyverbetering, dus als percentage van een berekend referentieverbruik. Wij vertrouwen erop dat we in IPO-verband met alle betrokken partijen als ook Rijk en VNG tot een goede, werkbare definitie van energiebesparing komen, een definitie waarop ook gestuurd kan worden. Wat betreft de ijkmomenten zullen we aansluiten bij de afspraken die hierover landelijk worden gemaakt.

¹ Aanbeveling 1 en 10 ontbreken omdat die voor Provinciale Staten zijn.

5. Maak gebruik van de landelijke Klimaatmonitor voor het in beeld brengen van effecten en voorzie Provinciale Staten daarnaast van informatie waaruit de inzet van de provincie en de resultaten daarvan blijken.

Reactie: voor onze provinciale Staat van de energietransitie hebben wij ECN een monitoringsysteem laten ontwikkelen dat al grotendeels op de Klimaatmonitor is gebaseerd. Daar waar de Klimaatmonitor tekort schoot, heeft ECN dat aangevuld met eigen rekenmethodieken gebaseerd op de Nationale Energieverkenning. We gaan nu naar een situatie waarin alle provincies en RES-regio's op vergelijkbare en optelbare wijze de stand van zaken van de energietransitie in beeld gaan brengen. Dit betekent dat wij overstappen op de Klimaatmonitor c.q. het landelijke monitoringsysteem gerelateerd aan het Klimaatakkoord en de RES-sen. Hieraan wordt nu gewerkt door IPO, VNG, UvW, Rijk, Klimaatmonitor, CBS en Planbureau voor de Leefomgeving. Wij participeren actief in dit overleg.

Wat betreft het tweede deel van deze aanbeveling (Provinciale Staten voorzien van informatie waaruit de inzet van de provincie en de resultaten daarvan blijken): met bovenstaand monitoringsysteem kunnen trends in beeld worden gebracht, maar niet de specifieke effecten van beleid of van afzonderlijke instrumenten. Hiervoor is evaluatieonderzoek nodig, kwalitatief en/of kwantitatief. Subsidieregelingen worden in Noord-Holland standaard geëvalueerd. Andere belangrijke onderdelen van ons energietransitiebeleid, zoals het ruimtelijke beleid voor zon en wind, evalueren we ook. We zullen onze praktijk van evaluatieonderzoek continueren en verder uitbreiden en dit – zie ook de reactie op aanbeveling 9 – zoveel mogelijk samen met andere provincies doen zodat we van elkaar kunnen leren.

6. Sluit met de indicator CO₂-uitstoot zoals opgenomen op waarstaatjeprovincie.nl (en de landelijke klimaatmonitor) aan op de in het BBV opgenomen indicatoren.

Reactie: dit doen wij al, onze begroting bevat de door het BBV voorgeschreven indicatoren.

7. Stel via het IPO aan BZK voor om twee indicatoren toe te voegen aan de indicatoren die alle provincies gebruiken voor het thema energietransitie, te weten:

- a. Omvang van finale energiegebruik in TJ en als percentage ten opzichte van het energiegebruik in 1990
- b. Omvang van hernieuwbare energie als percentage van het finale energiegebruik.

Reactie: wij onderschrijven deze aanbevelingen, maar maken een voorbehoud voor wat betreft de indicator finaal energiegebruik als percentage van dat van 1990. Het verlagen van het finale energiegebruik is nu n.l. geen doel (wél efficiencyverbetering) en de provincies beschikken ook niet over gegevens van 1990 m.b.t. hun finale energiegebruik. De Klimaatmonitor en www.waarstaatjeprovincie.nl bevatten deze data niet.

Wij stellen voor in IPO-verband de wenselijkheid van deze indicator te bespreken plus de benodigde inspanning om de data op orde te krijgen en er vervolgens samen een besluit over te nemen.

8. Maak interprovinciaal afspraken over het labelen van middelen voor energietransitie, zodat inzichtelijk kan worden gemaakt welke financiële impuls provincies geven aan de energietransitie.

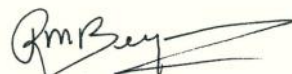
Reactie: wij onderschrijven deze aanbeveling, maar plaatsen wel een kanttekening bij de mate waarin dit doorgevoerd kan worden. Wij hebben die middelen die direct voor de energietransitie bedoeld zijn in onze begroting ondergebracht onder het operationele doel "Bijdragen aan energietransitie". Ook de direct voor de energietransitie beschikbare reserves zijn vanaf 2019 aan dit operationele doel gekoppeld. Elders in de begroting en de reserves zijn onder andere operationele doelen ook middelen opgenomen die aan de energietransitie ten goede kunnen komen, omdat dit een opgave is die vrijwel alle beleidsterreinen raakt. Wij kunnen, zoals we nu meestal al doen, aangeven wanneer een operationeel doel ook aan de energietransitie bijdraagt. Het is waarschijnlijk niet mogelijk een hard schot aan te brengen, omdat dit de totstandkoming van optimale oplossingen erg in de weg kan gaan zitten.

9. Zet in op een gezamenlijke leeragenda door middel van interprovinciale evaluaties van instrumenten. Zo ontstaat inzicht in de faal- en succesfactoren van provinciale instrumenten voor de energietransitie.

Reactie: wij onderschrijven deze aanbeveling en zullen ons inspannen voor het realiseren van zo'n gezamenlijke leeragenda. Zoals aangegeven, is het vaak niet eenvoudig de effectiviteit van afzonderlijke instrumenten binnen het energietransitiebeleid kwantitatief te bepalen. Kwalitatieve, procesgerichte evaluatieonderzoeken zijn dan heel belangrijk om te kunnen bepalen of het beleid vruchten afwerpt. Wij willen graag met de andere provincies en nauw gekoppeld aan de Regionale energiestrategieën meer inzichtelijk maken wat de voor- en nadelen van diverse aanpakken zijn, wat de randvoorwaarden ervoor zijn en wat ze uiteindelijk opleveren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

J.W. Remkes